

Wijziging van de artikelen 254 en 455 van het Wetboek
van Strafrecht en andere voorzieningen op het gebied
der dierenbescherming

(Wet op de dierenbescherming)

VOORLOPIG VERSLAG

No. 4

Algemeen. Het uitgangspunt van de Regering, dat niet naar een min of meer volledige opsomming van 's mensen plichten jegens het dier dient te worden gestreefd, doch dat de bepalingen van het Wetboek van Strafrecht de kern van de regelen tot bescherming van de dieren moeten blijven uitmaken, vond vrijwel algemeen instemming.

Sommige leden waren evenwel van gevoelen, dat de indeling van de materie, zoals deze in het onderhavige ontwerp wordt voorgesteld, gezien deze opzet, en ook overigens, enigszins wonderlijk aandoet. Huns inziens had eerder de volgende volgorde van hoofdstukken voor de hand gelegen:

- I. Wijziging van het Wetboek van Strafrecht;
- II. Bijzondere voorschriften;
- III. Wijziging van enkele andere wetten;
- IV. Raad voor de Dierenbescherming;
- V. Slotbepalingen.

Vele leden betuigden hun instemming met de gedachte, de dierenbescherming in een afzonderlijke wet als de voorgestelde te regelen.

Vele andere leden zagen de rechtsgrond voor een wettelijke regeling nopens de dierenbescherming in de bescherming van de mens tegen het afreageren van zijn lagere instincten op het dier, dat daarvan het slachtoffer zou worden. Zij achtten voor de bepaling van een standpunt in het algemeen ten aanzien van deze problematiek zeer behartenswaardig, hetgeen op 26 januari 1955 naar voren is gebracht door een Rijkspluimveeteeltconsulent, ir. J. Hoogendoorn, op een bijeenkomst te Utrecht over veevoedingsvraagstukken en aanverwante problemen, en gepubliceerd is in de uitgave „Wetenschap voor de Praktijk” van de Stichting C.L.O.-Controle (blz. 19) onder het opschrift: „Bescherming tegen dierenbescherming”. Deze schrijver stelt zich op het standpunt, dat niet elke dusgeheten dierenmishandeling feitelijk als zodanig kan worden beschouwd en dat vele „dierenbeschermers” de fout maken bepaalde reacties van dieren gelijk te stellen met overeenkomstige uitingen en reacties van de mens. Ten aanzien van het onderhavige wetsontwerp achtten deze leden voorts vooral belangrijk de opmerking, dat het gevaar bestaat, dat door het drijven van ter zake onkundige, maar fanatieke „dierenbeschermers” (allerlei) handelingen als dierenmishandeling worden gekwalificeerd en strafbaar worden gesteld, en dat het bedrijfsleven tegen dergelijke drijfverijen dient te worden beschermd.

Deze opmerking stond de hier aan het woord zijnde leden b.v. ten aanzien van de kistkalveren en de paardestaarten-coupering voor ogen.

Men steunt nu eenmaal op een onjuist uitgangspunt, indien men de te treffen maatregelen zou afstemmen op menselijke gevoelens of op instincten, welke men bij het dier veronderstelt op dezelfde wijze als bij de mens aanwezig te zijn. Bij regelingen als deze hoede men zich tegen overdrijving en tegen misbruik van het begrip „dierenbescherming” door maatregelen, welke vaak juist in het belang van het dier genomen moeten worden, als mishandeling te kwalificeren.

Andere leden waren van mening, dat men de rechtsgrond voor een wettelijke regeling van de dierenbescherming niet behoeft te zoeken in bepaalde rechten, welke aan de dieren

in het algemeen verzekerd zouden dienen te zijn, om tot de conclusie te komen, dat de indeling van de onderwerpelijke bepalingen van het Wetboek van Strafrecht bij de delicten tegen de zeden toch minder gelukkig is. Naar het *Hand- en leerboek van het Nederlands Strafrecht* van prof. mr. J. M. van Bemmelen en prof. mr. W. F. C. van Hattum (deel II, blz. 442/3) verwijzend, zouden zij het zeer op prijs stellen te vernemen of de Regering het oordeel dezer auteurs onderschrijft omtrent hetgeen ons Wetboek van Strafrecht tot de zedendelicten rekent.

Zeer vele leden konden zich niet aan de indruk onttrekken, dat bij de voorbereiding van het onderhavige wetsontwerp niet al die organisaties van belanghebbenden zijn geraadpleegd, welke huns inziens daarvoor in aanmerking kwamen. Zij vroegen in dit verband, of de georganiseerde landbouw, met name het Landbouwschap, alsook de Maatschappij voor Diergeneeskunde zijn gehoord.

Enige leden zouden gaarne vernemen of de Regering van oordeel is, dat op het ogenblik van inwerkingtreding van de Wet op de dierenbescherming ingevolge artikel 194 van de Gemeentewet daarmede diverse gemeentelijke verordeningen nopens de dierenbescherming van rechtswege zullen ophouden te gelden.

Van andere zijde werd in twijfel getrokken of deze vraag in haar algemeenheid voor beantwoording door de Regering vatbaar is, aangezien het oplossen van problemen op dit gebied veeleer op de weg van de strafrechter ligt, die in een concreet geval een bepaalde gemeentelijke verordening aan de wet zal hebben te toetsen. Bovendien wezen de hier aan het woord zijnde leden op de opmerking in de Memorie van Toelichting (blz. 5, rechterkolom, bovenaan), dat „hiermede . . . uiteraard . . . een verdere ontplooiing der gemeentelijke activiteiten op het terrein van de dierenbescherming . . . niet wordt afgeremd”.

De leden, hiervóór aan het woord, waren er niet gerust op, dat de zoëven geciteerde passus van de Memorie van Toelichting geen verwarring zou stichten. Na lezing van bedoelde passage in haar geheel immers zou men juist het tegendeel van de geciteerde conclusie verwachten. Zij achtten een duidelijke uitspraak van de Regering, als hunnerzijds verzocht, derhalve zeker van belang als hulpmiddel voor de rechter. In dit verband vestigden zij de aandacht op een verordening als die, op het houden en op de bescherming van dieren uitgevaardigd door de gemeente Leiden, welke in verschillende opzichten verder gaat dan het onderhavige ontwerp: zo is het onder meer de eigenaar, houder of hoeder van vee verboden dit vee tijdens vorst of indien sneeuwval het zoeken van voedsel belemmert, in de open lucht te laten verblijven, en is het verboden zonder schriftelijke vergunning van burgemeester en wethouders bijen te houden en te laten uitvliegen.

Zullen b.v. andere handelingen dan die, in het tweede lid van artikel 455 van het Wetboek van Strafrecht (nieuw) omschreven, bij gemeentelijke verordening strafbaar kunnen worden gesteld? De leden, hier aan het woord, waren voorshands van mening, dat zulks niet het geval zal zijn, immers bij de behandeling van het onderhavige ontwerp van wet streeft de wetgever, artikel 455 Wetboek van Strafrecht, nieuw vaststellend, naar een uitputtende regeling van de delicten, ten aanzien waarvan niet behoeft te worden bewezen, dat het handelen of nalaten nodeloos is geschied en wenst het oordeel, of andere wijzen van dierenbehandeling onder de delictsomschrijvingen van de artikelen 254 en 455 Wetboek van Strafrecht vallen, over te laten aan de strafrechter, die dit geval voor geval zal hebben uit te maken. Deze regeling lijkt derhalve voor lagere wetgevers geen ruimte te laten. Hetzelfde gold huns inziens voor gemeentelijke verordeningen op het houden van waakhonden, wanneer eenmaal de in artikel 5 bedoelde algemene maatregel van bestuur in werking zal zijn getreden. Zou de Regering een andere zienswijze huldigen, dan zou het wellicht aanbeveling verdienen, zodanige aanvullende wetgevende bevoegdheid van lagere organen uitdrukkelijk in de wet vast te leggen.

Vele leden konden zich moeilijk onttrekken aan de indruk, dat de indiening van het onderhavige ontwerp is ingegeven door overwegingen, geïnspireerd door toestanden, welke in feite grotendeels tot het verleden behoren. Aanvankelijk waren zij dan ook de mening toegedaan, dat het ontwerp een twintig jaar te laat is ingediend, aangezien zich juist in de laatste twee decennia een wijziging heeft voltrokken in de opvattingen omtrent de verhouding van mens tot dier en in de wijze, waarop het dier — ook het huisdier — door de mensen wordt behandeld. Deze leden erkenden gaarne als mogelijkheid, dat daarop de beweging van de dierenbescherming niet zonder invloed is geweest, doch in de eerste plaats meenden zij de verandering te mogen toeschrijven aan de verbetering van het landbouwonderwijs, de veranderde bedrijfsvoering en de verhoging van het beschavingspeil, met name van de plattelandsbekvolking en het daarmede gepaard gaande beter begrip voor het dier, zijn behoeften en zijn behandeling.

Hun bij de meer gedetailleerde behandeling van de onderdelen van het ontwerp nader te adstrueren opinie thans reeds samenvattend, getuigden deze leden van hun instemming met de artikelen 9, 10, 11 (eerste lid en tweede lid, sub g en h), 12, 13 en 14, welke artikelen zij passend achtten bij de wezenlijke maatschappelijk-zedelijke vooruitgang in de verhouding van de mens tot het dier als schepsel Gods, oordeelden zij voorlichting van landbouwzijde met betrekking tot het overige bij artikel 11, tweede lid, voorgestelde noodzakelijk, en achtten zij het ontwerp voor het overige overbodig.

Enkele leden, ofschoon van gevoelen, dat met betrekking tot de dierenbescherming de vigerende wettelijke regelen aanvulling behoeven, beschouwden het onderhavige ontwerp als te ver gaand. Op dit gebied, zo meenden zij, zal het scheppen van een gezonde toestand bovenal zaak zijn van de zedelijke normen. Versterking van de gelding van die normen door paedagogische werkzaamheden en voorlichting, waar voor het particuliere initiatief een vruchtbaar arbeidsveld is weggelegd, achtten deze leden van groot belang. De rechtsorde steune de zedelijke orde. Het gaat te ver, indien men de bron voor goede verhoudingen primair in rechtsregelingen zoekt, gelijk het wetsontwerp beoogt. Dat dit laatste het geval was, concludeerden deze leden ten eerste uit de instelling van de Raad voor de Dierenbescherming — waarop men hieronder nader terugkwam — en ten tweede uit de hoeveelheid — naar het oordeel van deze leden een teveel — aan strafsancities. Niet alleen wordt een culpoze vorm van dierenmishandeling strafbaar gesteld, maar bovendien wordt poging tot het misdrijf van dierenmishandeling met straf bedreigd. Voorts zal ook het kwellen van een dier onder de delictomschrijving worden gebracht, alsmede bepaalde gedragingen jegens een dier expressis verbis tot het culpoze strafbare feit worden gerekend, waardoor de omvang van dat delict wel erg wordt uitgerekt.

De leden, hier aan het woord, achtten een zo kwistig gebruik van strafsancities weinig gerechtvaardigd. Op het terrein van het strafrecht ware huns inziens terughoudendheid geboden. Het kwellen van een dier is volgens de positieve moraal verboden. Waarom het gemotiveerd zou zijn, die gedraging strafbaar te stellen naast de algemene strafrechtelijke verboden van het veroorzaken van pijn of letsel, het benadelen van een gezondheid en het onthouden van de nodige verzorging, bleef voor hen een vraag, welke de Regering tot dusver in gebreke was gebleven overtuigend te beantwoorden.

Vele leden legden er de nadruk op, dat de nieuwe artikelen 254 en 455 van het Wetboek van Strafrecht ten gevolge zullen hebben, dat de bescherming van dieren — voor zover dit Wetboek betreft — verder reikt dan ten aanzien van mensen het geval is. Poging tot mishandeling van mensen is niet strafbaar (artikel 300), eerst poging tot zware mishandeling van mensen is dit wel (artikel 302). Ten aanzien van mensen is het onthouden van verzorging, waartoe iemand verplicht is, slechts strafbaar, indien degene, aan wie die verzorging wordt onthouden, daardoor in een hulpeloze toestand wordt gebracht of gelaten (artikel 255). Ten aanzien van mensen is naast de opzettelijke mishandeling slechts strafbaar het culpoos veroor-

zaken van de dood of van zwaar lichamelijk letsel (artikel 307), terwijl met betrekking tot dieren alle onopzettelijke node-loze mishandeling en kwelling onder de strafbedreiging van artikel 455 wordt gebracht. Ten aanzien van het laten verrichten van arbeid, zo brachten deze leden nog in herinnering, zijn de bestaande regelen ter bescherming van dieren in het Strafwetboek reeds stringenter dan die, welke voor kinderen gelden.

Intussen konden deze leden aan de argumentatie, voor dit onderscheid in de Memorie van Toelichting (§ 2, sub a) aangevoerd, toevoegen, dat artikel 284 strafbaarstelling van bedreiging van een ander door geweld of enige andere feitelijkheid, ten einde die ander wederrechtelijk te dwingen iets te doen, niet te doen of te dulden, een aantal gevallen van poging tot mensenmishandeling kan bestrijken, terwijl voorts een aantal gevaarsdelicten zijn voorzien, welke de behoefte aan de strafbaarstelling van poging tot eenvoudige mishandeling minder sterk voelbaar maken.

Desniettegenstaande zouden enige leden er de voorkeur aan geven, hetzij de poging tot mishandeling van mensen voortaan ook strafbaar te stellen, hetzij de strafbaarstelling van de poging tot dierenmishandeling alleen tot de zware mishandeling te beperken.

Enkele leden vroegen zich juist af, of het ontwerp ver genoeg gaat, nu men de bestaande situatie in zoverre handhaaft, dat men zijn eigen dieren straffe'loos — mits zonder onnodige mishandeling — kan blijven doden. In zekere zin, zij het niet in het systeem van ons strafrecht, is het doden de ernstigste vorm van mishandeling, en toch behoeft de eigenaar van een dier zich er niet over te bekommeren, of met het doden een redelijk doel wordt gediend.

Sommige leden spraken hun waardering uit voor de poging van de Regering in de wettelijke voorzieningen ten aanzien van de bescherming van dieren verbetering te brengen, al vroegen ook zij zich af, of de bepalingen, neergelegd in de artikelen 254 en 455 (nieuw) van het Wetboek van Strafrecht, niet reeds voldoende mogelijkheden zouden bieden om een behoorlijke bescherming van de dieren te waarborgen.

Overigens was in hun ogen de opvoeding van de jeugd en het bijbrengen, ook aan de ouderen, van een juiste opvatting met betrekking tot de plichten, welke zij hebben jegens de dieren, die aan hun zorgen zijn toevertrouwd, belangrijker wil effectiever dan welke maatregel ook. Zij brachten in dit verband hulde aan de Vereniging tot Bescherming van Dieren voor het onvoerdig werk, dat deze organisatie verricht, doch lieten anderzijds een waarschuwend woord horen, dat men zich niet aan overdrijving schuldig make. Zij beaamden de opmerking, door vele andere leden elders in dit verslag gemaakt, dat daardoor weerstanden worden opgewekt, welke de zaak, waarom het gaat, meer kwaad dan goed doen.

Raad voor de Dierenbescherming. Vele leden waren getroffen door de voorgestelde instelling van een Raad voor de Dierenbescherming, als hoedanig een speciaal orgaan met een eigen staatsrechtelijke status in het leven staat te worden geboren.

Welke maatschappelijke behoeften, zo vroegen zij, rechtvaardigen deze instelling? Heersen er op dit terrein zodanige wantoestanden, dat van grote problemen en een ingewikkelde problematiek te spreken valt? Kunnen de ambtelijke organen — die toch openstaan voor de adviezen van de particuliere instellingen — de aangelegenheden betreffende de dierenbescherming niet aan? Kan niet ambtelijk, d.w.z. zonder speciale wettelijke opdracht, een adviesinstantie in het leven worden geroepen, zo daaraan behoefte mocht bestaan?

Voorhands achtten de hier aan het woord zijnde leden het in hoofdstuk I voorgestelde overdreven.

Sommige leden sloten zich hierbij aan. Aan een Raad voor de Dierenbescherming, waarvan zij allerlei voor het bedrijfsleven hinderlijke voorstellen verwachtten, hadden zij allerminst behoefte.

Sommige andere leden ontkenden niet, al oordeelden ook zij een Raad voor de Dierenbescherming zeker niet noodzakelijk, dat zulk een raad, als gesprekscentrum voor vertegenwoordigers van bij de materie in kwestie betrokken organisaties, van nut zou kunnen zijn. Zij wilden daarom aanvankelijk tegen de instelling geen overwegend bezwaar maken.

Vele andere leden leek de instelling van deze door de Regering wenselijk geachte adviesinstelling een uitstekende maatregel. Zij verwachtten daarvan ook een stimulerende werking: de raad zal, de jurisprudentie volgende, ten aanzien van wetswijzigingen eigener beweging voorstellen kunnen doen.

Verscheidene leden hechtten eveneens waarde aan de instelling van een Raad voor de Dierenbescherming, mits onder de stemgerechtigde leden plaats wordt gemaakt en opgehouden voor deskundigen uit de belangrijke groepen van dierenroothandel en dierenparken, en de instelling geen aanleiding geeft tot te zeer gedetailleerde en geperfectioneerde regelingen ten aanzien van het door de Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen te voeren vergunningsbeleid.

Andere leden bepleitten het opnemen van vertegenwoordigers van de veehouderij (een veehouder en een paardenfokker) en van de veehandel in de raad.

In het ontwerp niet aangeroerde onderwerpen. Het had de aandacht van vele leden getrokken, dat de Memorie van Toelichting over de *vivisectie* zwijgt.

Zij zouden gaarne enig inzicht ontvangen omtrent de diersoorten, waarop in Nederland vivisectie regelmatig wordt toegepast, en omtrent het aantal en de soort van inrichtingen, waar zulks geschiedt. Als onderzoekmethode zal, zo veronderstelden zij, de vivisectie waarschijnlijk niet gemist kunnen worden. Zij konden zich evenwel niet aan de indruk onttrekken, dat het gebruiken van levende dieren bij wijze van oefen- en demonstratiemateriaal een onnodig grote omvang heeft aangenomen, terwijl hun voorts ter ore was gekomen, dat op vrij grote schaal vivisectie toepassing zou vinden bij proefnemingen, welke meer voor commerciële dan voor zuiver wetenschappelijke doeleinden dienen.

Deze leden zouden het derhalve op prijs stellen van de Regering te vernemen, of zij niet van oordeel is, dat de vivisectie aan een vergunningstelsel ware te binden.

Enkele leden waren van oordeel, dat „hogere” diersoorten als paarden, honden, apen en katten geheel, althans zoveel mogelijk van vivisectie uitgesloten dienen te blijven. Zij verwezen naar de bepalingen ter zake in de paragrafen 5 t/m 8 van het Duitse Tierschutzgesetz van 24 november 1933 (RGBl. I, blz. 987, 988).

Enkele andere leden vroegen, of de Regering bereid zou zijn in het ontwerp alsnog een verbodsbepaling op te nemen nopens het misbruiken van dieren, gelijk dit zich bij proefnemingen op medisch, veterinair en farmaceutisch gebied voordoet.

Voorts achtten deze leden het een leemte in het wetsontwerp, dat het zelfs geen verbod bevat ten aanzien van dierproeven, welke niet op medisch, veterinair of farmaceutisch gebied liggen en evenmin met de volksgezondheid te maken hebben, ja, waarvan de resultaten zelfs schadelijk voor de volksgezondheid zijn. In dit verband verwezen deze leden naar het adres, dat namens de Anti-vivisectie Stichting op 5 januari 1956 aan de Kamer is toegezonden, waarin te dezer zake nadere gegevens worden vermeld en waaruit tevens blijkt, dat de Minister van Justitie van een en ander in kennis is gesteld. De hier aan het woord zijnde leden drongen er ten sterkste op aan, ook proefnemingen op dieren als waarop hier gedoeld wordt, te verbieden en in het wetsontwerp overtreding van dit verbod strafbaar te stellen.

Andere leden betwijfelden of een vergunningstelsel hier enige uitkomst zou kunnen brengen. Als degenen, die de vivisectie uitvoeren, de juiste persoonlijke instelling ten opzichte van dierenleed ontberen, zal, zo meenden zij, ook een vergunningstelsel ter bestrijding van onnodig leed bij de vivisectie mogelijke incidentele uitwassen niet voorkomen.

Voorts achtten deze leden katten voor de vivisectie onmisbaar.

Vele leden vroegen welk standpunt de Regering inneemt ten aanzien van het fokken van rassen van honden, die zich moeilijk kunnen bewegen (b.v. takshonden).

Sommige leden hadden in het ontwerp nadere regelen voor het doden van slachtdieren, als bedoeld in de Vleeskeuringswet, gemist. Weliswaar schrijft laatstgenoemde wet voor, dat de dieren vóór het slachten moeten worden bedweld, doch de praktijk heeft aangetoond, dat, wil dit voorschrift aan zijn bedoeling voldoen, controle op de deugdelijkheid van de bedwelmingsapparaten noodzakelijk is. Voorts vertoont de Vleeskeuringswet deze lacune, dat niet wordt aangegeven, wie tot slachten bevoegd is. Dit geschiedt n.l. bij huisslachten ten plattelande, speciaal van varkens, weleens door personen, die niet voldoende vakbekwaamheid bezitten om een slachtdier na de bedwelmeling zo spoedig mogelijk te doen verbloeden. Keuringsambtenaren plegen bij zulke huisslachten niet aanwezig te zijn, doch door deze functionarissen zijn gevallen geconstateerd, waarin de halsslactaderen onvoldoende waren geopend, zodat het dier een zo langzame verbloedingsdood moet zijn gestorven, dat allermintst zekerheid bestaat, dat het dodingsproces geheel bij totale bewusteloosheid is verlopen.

Men zou naar het oordeel van deze leden de gewenste graad van zekerheid in dit opzicht bereiken door slachting door leken te verbieden — tenzij het een dier betreft, dat in onmiddellijk dreigend stervensgevaar of zeer hevig lijden verkeert —, waarbij zij overigens de mogelijkheid wilden openlaten, dat de z.g. boerenslager slachtbevoegdheid verkrijgt en derhalve het bezit van een bewijs van de Slagersvakschool niet als uitsluitende eis wordt gesteld.

Andere leden informeerden, of de Regering de in de sportwereld en elders niet ongebruikelijke wijze om paarden tot grotere spoed aan te zetten door deze sporen in de flanken te drukken niet als dierenmishandeling beschouwt. Dezelfde vraag stelden deze leden met betrekking tot het z.g. gemberen.

Enkele leden uitten, afzèzien van wat hunnerzijds hieronder bij de artikelsgewijze behandeling naar voren werd gebracht, nog de volgende desiderata:

1. Aansprakelijk stellen van ouders en voogden van kinderen beneden de leeftijd van 16 jaar, indien bedoelde onder toezicht staande kinderen zich schuldig maken aan overtreding van een feit, bedoeld in de artikelen 254 en 455 van het Wetboek van Strafrecht, of van enige bepaling als voorgeschreven in de tot uitvoering van de wet uitgevaardigde algemene maatregel van bestuur, tenzij aannemelijk is, dat zij het feit niet hebben kunnen voorkomen.

2. Opneming van een verbod van degene, die in een verkeersongeval betrokken is, door te rijden, dan wel weg te rijden met achterlating van het gewonde of gekwetste dier in een hulbeloze toestand.

3. Opneming van een verbod om zieke, gebrekkige of afgeleefde dieren hetzij op de markt te brengen of op de markt te hebben, hetzij te vervreemden of te verwerven voor enig ander doel dan om deze onverwijd op wettelijk geoorloofde wijze te doden of te doen doden, hetzij te vervoeren anders dan langs de kortste weg naar de dichtstbijzijnde slachtplaats.

4. Opneming van een verbod om levende dieren als doel te gebruiken bij openbare of prijschietwedstrijden, te verloten of als inzet te doen dienen bij spelen, waarbij een uitzondering denkbaar ware voor verloting van levende dieren ten bate van tentoonstellingen van dieren of op landbouwgebied.

5. Opneming van een bepaling tegen vergiftiging van niet schadelijke dieren.

6. Betere regeling ten aanzien van vissen en schaaldieren. De leden, hier aan het woord, wezen hierbij met nadruk op de wreedheid, waarmede het z.g. „snoeken” genaard gaat. Zij raadden degenen, die dubieren of een snoek, baars of karper pijn kan leiden, aan, eens te trachten zo'n vis zelf de kop af te snijden. Zij vestigden voorts de aandacht op de gewoonte, palingen onbedweld het vel af te stropen, schoon te maken of te ontslijmen.

7. Opneming van een verbod om te schieten op wild of gevogelte, dat zich op of boven ontoegankelijk terrein bevindt, zodat de jager eventuele aangeschoten dieren niet kan bereiken.

Artikelen

Artikelen 1 t/m 4. Vele leden achtten het wenselijk voor te schrijven, dat de Raad voor de Dierenbescherming, alvorens een advies uit te brengen, de bij de desbetreffende kwestie betrokken organisatie(s) van het bedrijfsleven hoort. Voorts ware te bepalen om, indien het oordeel van de raad van een advies van de zijde van het bedrijfsleven afwijkt, laatstbedoeld stuk, b.v. als bijlage, bij het aan de Regering uit te brengen advies te voegen, opdat de bewindsliden alle aspecten in hun overwegingen kunnen betrekken.

Artikelen 5 en 6. Vele leden vroegen, waarom volstaan is met voor te stellen, dat bij algemene maatregel van bestuur zal worden geregeld:

1. het houden van een waak- of heemhond;
  2. het als bedrijf uit te oefenen verkopen van honden of katten;
  3. het als bedrijf uit te oefenen in bewaring nemen van honden en katten;
  4. het als bedrijf uit te oefenen africhten van honden of katten;
  5. het als bedrijf uit te oefenen doden van honden of katten.
- Zij bepleitten, bij algemene maatregel van bestuur voorts regelen te stellen nopens:
- a. het fokken van dieren;
  - b. het gebruik van dieren;
  - c. het vervoer van dieren;
  - d. de plichten ten aanzien van aangetroffen zieke, gewonde of stervende dieren.

Andere leden betoonden zich van een zo ver gaand „dierigisme” in het geheel niet gediend.

De leden, hiervóór aan het woord, waren wijders van oordeel, dat het voorschrift van artikel 6 niet enkel tot honden en katten dient te worden beperkt. Immers, de handel in inheemse konijnen, muizen, slangen, kikkers, vissen, schildpadden, enz. blijft anders vrij.

Van andere zijde werd de praktische noodzaak, bedoelde verboden tot andere diersoorten dan honden en katten uit te breiden, betwijfeld. Een dierenwinkel (-pension of -asyl), die geen vergunning krijgt voor het verkopen (in bewaring nemen, africhten of doden) van honden of katten zal, zo meenden zij, vanzelf verdwijnen.

Eerderbedoelde leden meenden voorts, dat in artikel 6 naast het verkopen ook het kopen diende te worden vermeld.

Zij spraken in het algemeen de verwachting uit, dat bij het concipiëren van de algemene maatregel van bestuur, bedoeld in artikel 6, de Britse Pet Animals Act van 1951 niet over het hoofd zou worden gezien.

Zij vroegen voorts, of de voorschriften, bedoeld in artikel 5, ook betrekking zullen hebben op de verzorging bij vriezend weer.

Deze leden drongen erop aan, thans de maatregelen te nemen, welke nodig zijn om het houden van kettinghonden op den duur geheel en al te kunnen verbieden. Zo zou huns inziens reeds thans het aanschaffen van kettinghonden strafbaar gesteld kunnen worden. Ligt het in het voornemen bij evenvermelde algemene maatregel van bestuur de registratie van alle kettinghonden voor te schrijven?

Andere leden zagen zich gaarne nader ingelicht, waarom de bepalingen, voorgesteld in de artikelen 10 en 11, voor de bescherming van waakhonden ontoereikend te achten zouden zijn.

Artikel 7. Gevraagd werd wat dient te worden verstaan onder de in de laatste volzin van het eerste lid vermelde „dieren, welke in Nederland als vee in de ruimste zin des woords plegen te worden gehouden”. Behoren daartoe b.v. ook pluimvee, konijnen, marmotten en — al dan niet uitheemse — voor de bontindustrie gefokte pelsdieren als zilvertossen en, zo ja, verdient het dan geen aanbeveling deze diersoorten afzonderlijk in de wetstekst te vermelden?

Vele leden was opgevallen, dat in de eerste volzin van het eerste lid sprake is van „dieren van soorten, welke in Neder-

land niet in het wild leven". Daartoe behoren dus niet dieren als herten, vossen en zwijnen, welke ten onzent wel in wilde staat voorkomen. Is het niet eenvoudiger, in dit artikel de inrichtingen te specificeren, welke de Regering blijkens de Memorie van Toelichting op het oog heeft, zonder bepaalde diersoorten te vermelden, waarmede tevens zou worden bereikt, dat de beoogde bescherming zich over alle in zodanige instellingen vertoevende dieren zou uitstrekken? Bezwaarlijk valt in te zien, waarom een hertenkamp eerst onder de werking van dit artikel zou komen — zo althans meenden deze leden het artikel te moeten lezen —, indien daarin, behalve inheemse herten, vertegenwoordigers van uithéemse diersoorten als lama's — al is het er slechts één — verblijven.

Nog werd opgemerkt, dat het in artikel 6 gebezigde werkwoord „africhten” de voorkeur verdient boven de in artikel 7 voorgestelde uitdrukking „gedresseerd”.

Enige leden zouden de ontheffingsmogelijkheden, voorzien in het tweede lid, willen beperken tot de mogelijkheid van ontheffing ten aanzien van bepaalde inrichtingen.

Dezelfde leden drongen erop aan, de bepaling van het derde lid imperatief te stellen en derhalve het woord „kunnen” te schrappen. Zij meenden, dat het gehele vergunningstelsel slechts zin heeft, indien ten gevolge daarvan aan de dieren een behoorlijke verzorging en behandeling verzekerd is.

Andere leden achtten de redactie van dit lid niet in overeenstemming met het uitgangspunt van het ontwerp, dat in wezen in de eerste plaats niet de dieren, maar de mensen bescherming behoeven. Zij lazen derhalve bij voorkeur: „teneinde een behoorlijke verzorging en behandeling van de dieren te verzekeren”.

Het vierde lid van dit artikel deed de vraag rijzen, wat zal moeten geschieden, indien een bepaald dierenpark een dier bezit, waarvan de soort dusdanig zeldzaam is, dat deze op de bewuste lijst wordt geplaatst, doch het park niet door de Minister wordt aangewezen als één van de diergaarden, waaraan de verzorging ervan mag worden toevertrouwd, terwijl de wel als zodanig gekwalificeerde inrichtingen niet bereid zijn het dier te kopen tegen de door de eigenaar gevraagde prijs.

Zal het verboden zijn, dat zeldzame dieren ter leen of in bewaring worden aanvaard door een inrichting, die ten aanzien van die diersoorten niet de bedoelde kwalificatie bezit en, zo ja, is dan alleen de leiding van de inrichting in overtreding, of ook degene, die ter leen of in bewaring geeft?

Naar het inzicht van enkele leden ging het vijfde lid te ver. Huns inziens zijn gevallen denkbaar, dat de hierbedoelde oogmerken niet in voldoende mate door het geven van voorschriften, d.i. algemene regels, verwezenlijkt kunnen worden, maar niettemin een behoorlijke verzorging en behandeling en de instandhouding van de soort in concreto geenszins uitgesloten zijn. Slechts controle in concreto, zo meenden zij, kan voldoende waarborgen bieden.

Artikel 10. Het had algemeen de aandacht getrokken, dat voorgesteld wordt het in dit artikel omschreven delict met dezelfde vrijheidsstraf, als het huidige artikel 254 van het Wetboek van Strafrecht aangeeft, te bedreigen, en dat de hoogste geldboete zelfs f 100 beneden het ingevolge de wet van 4 mei 1954 (*Stb.* 169), artikel 1, sub X, thans geldende maximum ligt, terwijl het in de Memorie van Toelichting heet, dat het wenselijk lijkt, het strafmaximum te verhogen om daardoor de ernst van het misdrijf beter tot uitdrukking te brengen.

Enkele leden bepleitten de maxima te stellen op gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van ten hoogste vijftien duizend gulden, waarbij ze erop wezen, dat de rechter ingevolge artikel 24 van het Wetboek van Strafrecht toch reeds tot twintig duizend gulden kan gaan.

Deze leden zagen voorts gaarne dit delict gevoegd bij die, waarvoor de bijkomende straf van openbaarmaking van de rechterlijke uitspraak kan worden opgelegd.

Ten slotte pleitten zij voor opnemning van de mogelijkheid om in ernstige gevallen en bij recidive iemand van het recht te ontzetten, dieren, of een bepaalde soort dieren te houden of onder zijn toezicht te hebben, hetzij voor een bepaalde tijd,

hetzij voor levenslang. Zij verwezen in dit verband naar de mogelijkheid van ontzetting bij recidive, geopend in § 11 van het Duitse Tierschutzgesetz.

Vele andere leden vestigden er de aandacht op, dat verwezenlijking van deze laatste gedachte tot wijziging van de artikelen 28 en 31 van het Wetboek van Strafrecht zou nopen. Deze leden achtten het minder juist, zonder strikte noodzaak de algemene wettelijke voorschriften inzake de bijkomende straffen te wijzigen alleen om der wille van de bestraffing van dierenmishandeling. Zij wezen erop, dat de ontzetting uit de ouderlijke macht, welke de leden, hiervóór aan het woord, kennelijk voor ogen stond, bij de invoering van de kindwetten in 1905 als bijkomende straf geschrapt is — o.a. omdat de termijn van artikel 31 van het Wetboek van Strafrecht van ten minste twee en ten hoogste vijf jaren belemmerend werkte — en als civielrechtelijke maatregel in het B.W. is opgenomen. Een analoge oplossing voor de verbreking van de band tussen een dier en zijn eigenaar of verzorger op grond van de onwaardigheid van de laatste zal, zo meenden zij, niet mogelijk zijn, aangezien het civielrechtelijke element, dat de band tussen kind en ouder kenmerkt, d.w.z. de ouderlijke macht, ontbreekt. Zij wezen er overigens op, dat de Memorie van Toelichting betreffende artikel 6 mededeelt, dat de desbetreffende algemene maatregel van bestuur zal inhouden, dat de daarbedoelde vergunning o.a. geweigerd kan worden, wanneer de aanvrager is veroordeeld ter zake van overtreding van artikel 254 of 455 van het Wetboek van Strafrecht.

Deze leden meenden, dat de thans voorgestelde recidive-maatregel toch reeds afwijkt van de normale recidiveregeling in ons Wetboek van Strafrecht, in dier voege, dat ook een vroegere veroordeling wegens de in artikel 455 omschreven *overtreding* kan leiden tot verzwaring van de straf wegens het plegen van het *misdrijf* van artikel 254. Zij zagen deze afwijking gaarne nader toegelicht.

De leden, hiervóór aan het woord, meenden, dat het woord „gelijk” in de laatste volzin tot misverstand aanleiding zou kunnen geven, terwijl hun voorts de formulering „de in artikel 455 omschreven overtreding” minder juist leek, gezien de daar vermelde reeks van overtredingen. Zij achtten het beter, dit gedeelte van de zin als volgt te redigeren: „... een vroegere veroordeling van de schuldige wegens een der straffbare feiten, omschreven in het eerste lid van dit artikel of in artikel 455”.

Dezelfde leden betreurden het, dat ook in de toekomst bij het misdrijf van dierenmishandeling in de toekomst preventieve hechtenis niet zal kunnen worden toegepast.

Ten slotte zouden zij het op prijs stellen de redenen te vernemen, waarom de Regering het opnemen van een culpoos misdrijf afwijst.

Sommige leden vroegen, in welke positie de jager en de jachtgerechtigde zal komen te verkeren. Is jagen — en vissen, zo vroegen anderen — een redelijk doel? Moet het in een jachtveld voorkomende wild geacht worden geheel of ten dele aan de jachtgerechtigde toe te behoren?

Artikel 11. Eerste, derde en vierde lid van artikel 455 W. v. S. Opgemerkt werd, dat de voorgestelde maximumgeldboete, wederom anders dan men uit de Memorie van Toelichting zou afleiden, onveranderd blijft, te weten het bij de wet van 4 mei 1954 (*Stb.* 169), artikel 1, sub VIII, vastgestelde bedrag.

Enkele leden zouden het niet misplaatst achten de strafmaxima op te trekken tot 6 maanden hechtenis en f 5000 boete.

Verscheidene leden achtten daarentegen de verhoging van de maximumhechtenis van acht dagen tot een maand niet onbelangrijk. Zij zagen voorhands de noodzaak daartoe niet in.

De leden, hiervóór aan het woord, zagen voorts in het vierde lid van artikel 455 van het Wetboek van Strafrecht de woorden „gelijke overtreding of wegens het in artikel 254 omschreven misdrijf” gaarne gewijzigd in „een der straffbare feiten, omschreven in dit artikel of in artikel 254”.

De leden, die bij artikel 10 een regeling van de recidive hadden geconstateerd, welke van de in ons Strafwetboek gebruikelijke afwijkt, maakten met betrekking tot het vierde lid

van het onderhavige artikel een overeenkomstige aantekening.

Enkele andere leden wezen op het verschil in terminologie tussen artikel 254 („zonder redelijk doel of met overschrijding van hetgeen ter bereiking van zodanig doel toelaatbaar is”) en artikel 455 („nodeloos”). Zij zouden gaarne vernemen, welk onderscheid dit verschil in terminologie beoogt te bewerkstelligen.

Artikel 11. Tweede lid van artikel 455 W. v. S.

Algemeen. Sommige leden hadden bezwaar tegen vrijwel alle onder de letters a t/m j opgesomde bepalingen, zodat schrapping van het onderhavige lid huns inziens de voorkeur zou verdienen.

Enige leden vestigden er de aandacht op, dat blijkens de Memorie van Toelichting de in dit lid omschreven feiten in zoverre uitputtend zijn opgesomd, dat alleen bij als zodanig gekwalificeerde feiten het openbaar ministerie, om het bewijs van één der delicten van het eerste lid te leveren, ervan ontslagen is te bewijzen, dat „nodeloos” is gehandeld of nagelaten. Zij vroegen zich af, of dit in de tekst van de wet niet duidelijker tot uiting ware te brengen.

Enkele leden meenden, dat de figuur, dat de uitbreiding van de werkingssfeer van een delictomschrijving het gevolg is, niet van authentieke interpretatie door de rechter, doch van een nadrukkelijke aanwijzing van wat ook onder het geformuleerde strafbare feit valt door de wetgever, voor ons Wetboek van Strafrecht ongebruikelijk is.

Overigens waren zij van oordeel, dat zodanige bijzondere delictomschrijvingen naast het algemeen geformuleerde culpoze strafbare feit achterwege kunnen blijven, omdat huns inziens met strafsancities spaarzaamheid ware te betrachten. Waar nodig, dienen bijzondere omschrijvingen als de onderhavige in bijzondere wetten in stede van in het Wetboek van Strafrecht te pariseren.

Vele leden vroegen, of de Regering kan mededelen, of de volgende vormen van nodeloos pijn bij dieren veroorzaken nog voorkomen: het voortijdig verwijderen van melktanden bij paarden; het „ringen” van varkens met spijkers of staaldraad; het laten lopen van ganzen op gloeiende platen; het prijsschieten op levende dieren. Mocht deze vraag op enig onderdeel bevestigend beantwoord worden, dan gaven zij, in tegenstelling tot de zienswijze, waarvan de leden, hiervóór aan het woord, hadden blijk gegeven, in overweging, die vormen van dierenpijniging alsnog bij de opsomming van het onderhavige lid in te voegen.

Van andere zijde werd hetzelfde in overweging gegeven ten aanzien van het gebruik van eierlegkooien (z.g. legbatterijen), alsmede het schieten van herten, reeën, zeehonden en andere grote dieren met hagel.

Onderdeelsgewijs.

Sub a. Enige leden had het gestoord hier het woord „kennelijk” aan te treffen, hetgeen zij als een klaarblijkelijk insluipsel uit het huidige artikel 455, sub 1°, een ontsierende toevoeging achtten.

Sommige leden vroegen, wie zal hebben uit te maken of de arbeid, welke men een dier doet verrichten, kennelijk zijn krachten te boven gaat.

Van andere zijde achtte men het evident, dat dit oordeel bij de strafrechter zal berusten.

Sub b. Ongemerkt werd, dat het algemeen gebruikelijk is, voor de slacht bestemde varkens nuchter af te leveren en te doen vervoeren. Acht de Regering zulks ontoelaatbaar?

Sub c. Enige leden informeerden naar de betekenis, welke moet worden gehecht aan het begrip „overvolle”, en naar de personen, die het hierbedoelde feit zullen hebben te constateren. Zij meenden, dat de opsporingsambtenaren in het algemeen te zeer leken zullen zijn, zodat ware te overwegen, of, alvorens tot vervolging over te gaan, niet het deskundig oordeel van een dierenarts, die op de markt vrijwel altijd aanwezig is, zou moeten worden ingewonnen.

Sommige leden waren van oordeel, dat het zelfs voor een deskundige vaak moeilijk, zo niet onmogelijk zal zijn, vast te

stellen of een koe al dan niet overvolle uiers heeft. Zij vreesden, dat deze bepaling in de praktijk tot grote moeilijkheden kan leiden.

Andere leden hoopten, dat deze vrees zo algemeen zal worden, dat elkeen, die een koe vervoert, het zekere voor het onzekere neemt en het dier zo goed (vaak) melkt als mogelijk (nodig) is. Zij vroegen waarom het ontwerp op dit stuk over tentoonstellingen zwijgt.

Verscheidene leden hadden er geen bezwaar tegen, mede te werken aan de bestrijding van kunstmatigheden als het dichtplakken of stoppen van uiers, waarover de Memorie van Toelichting rept. Naar hun gevoelen was de wetstekst evenwel te ruim gesteld.

Sub d. Vele leden vroegen naar de betekenis van het woord „aangebonden”. Valt hieronder ook het aan de hand geleiden?

Verskillende leden meenden, dat het gebruik van touwen bij het vervoer van rundvee op zich zelf geen dierenmishandeling is, en achtten de door de Regering voorgestane vervanging door halsters derhalve niet strikt noodzakelijk.

Verscheidene andere leden zouden zich tegen deze bepaling niet verzetten, mits zij niet toepasselijk wordt verklaard op vervoer in het bedrijf, b.v. bij het verweiden.

Sommige leden vonden het onderhavige verbod erg gezocht. Verbiedt men hoortouw zowel als halstouw, dan blijft als enige mogelijkheid over, volledige halsters te gebruiken. Dit lijkt gemakkelijker dan het is. Na het verweiden of afleveren kan men gemakkelijker een groot aantal hoorn- of halstouwen dan halsters meenemen.

Een touw kan alleen pijn doen, als het dier zich verzet, terwijl de begeleider van een dier, dat slechts van een halster voorzien is, zich tegen verzet machteloos weet en zal gaan slaan, wat veeleer tot mishandeling zal leiden dan het gebruik van hoorn- of halstouw.

Een lid vroeg, of het verbod ook voor kalveren zal gelden en of er voorts geen redenen zijn, te differentiëren tussen vervoer aan de hand en per as.

Een ander lid vroeg, of de euvelen, welke van het gebruik van halstouwen bij dierentransport het gevolg zijn, zich alleen bij rundvee manifesteren.

Sub e. Een lid vroeg, hoe de Regering staat tegenover een verbod van dwangvoeding in het algemeen.

Verscheidene leden stemden met de hier voorgestelde bepaling in.

Vele leden meenden, dat het mogelijk zal moeten blijven, jonggeboren kalfjes los in een leeg hooivak te huisvesten, zoals tot nu toe in vele gevallen gebruikelijk is, ook al dringt daar het daglicht niet of nauwelijks door. Zij achtten een nadere omschrijving gewenst van de minimumoppervlakte, welke per dier beschikbaar moet zijn.

Zeer vele leden maakten tegen het strafbaar stellen van het mesten van z.g. kistkalveren bezwaren.

Huns inziens bood de praktijk, evenmin als de mening van leidende deskundigen, weinig aanknopingspunten voor het standpunt van de Regering. Verwezen werd naar de gemotiveerde visie van een der dierenartsen van „De Schothorst” (Stichting C.L.O. controle), vermeld in *Wetenschap voor de Praktijk* (t.a.p. blz. 51), waarin deze concludeert, dat „de kistmethode in het donker voor de boer zeker voordeel biedt en het doel — het verkrijgen van een zo hoog mogelijke prijs voor de verwerkte melk (als kalfvoeding) — hier zeker redelijk genoemd kan worden.”

Sommigen der hier aan het woord zijnde leden hielden de bezwaren, welke tegen het houden van kistkalveren naar voren worden gebracht, voor bepaald overdreven. Met het tegengaan van excessen op dit als op alle andere terreinen konden deze leden zich overigens vanzelfsprekend verenigen.

Voorts achtten ook zij de voorgestelde bepaling uit economisch oogpunt minder gelukkig. Men bedenke, dat het mesten van kalveren een niet onbelangrijk onderdeel uitmaakt van menig klein bedrijf, voor hetwelk het treffen van te stringente maatregelen — waarvan de biologische betekenis bovendien zeer omstreden is — schade van betekenis kan opleveren. Deze

Ieden zouden gaarne gegevens ontvangen omtrent de omvang van de export van blank kalfsvlees en van het overige kalfsvlees.

Sommige anderen der evenbedoelde zeer vele leden schatten, dat wekelijks 2000 gemeste kalveren over de grens gaan. De berging in ruimten, waar het daglicht niet of nauwelijks kan doordringen, geschiedt, omdat vet kalfsvlees, dat in Nederland weinig wordt gegeten, blank moet zijn.

Deze leden veronderstelden overigens, dat, gezien de argumentatie van Regeringszijde voor een coupeerverbod voor paardestaarten, de mededeling, dat de dieren in het donker geen — althans aanzienlijk minder — last van vliegen hebben, meer indruk zou maken.

Kistkalveren kunnen zich tot op een leeftijd van 6 à 7 weken naar believen in hun hokjes bewegen. De tijd, gedurende welke zij minder bewegingsvrijheid genieten, is dus kort. Men zet ze vast, omdat zij zich anders sterk bevullen. Deze leden konden trouwens geen groot verschil zien met de bewegingsvrijheid van de koe, die 's winters op stal staat.

Ieder kalf heeft ongeveer 700 à 800 liter, een kalf van 150 kg ongeveer 1000 liter volle melk nodig. De hier aan het woord zijnde leden betreurden het, dat de Regering het nu blijkbaar aanlegt op de verdwijning van de allerlaatste categorie, welke in ons land nog volle melk te genieten krijgt.

Sub f. Het gebruik van dierlijke trekkracht bij de verlossing van een koe werd algemeen verwerpelijk geacht.

Ten aanzien van het gebruik van een krachttoestel liepen de meningen uiteen. Vele leden wezen erop, dat zodanig gebruik in bepaalde omstandigheden aanbeveling kan verdienen. Is het de bedoeling, dat ook dierenartsen en verloskundigen er geen gebruik van zullen mogen maken? Welke andere verlossingsmethoden zijn minder pijnlijk?

Verscheidene andere leden lieten zich in dezelfde geest uit. Sommige leden erkenden, dat een krachttoestel in verstandige handen een moordwerktuig is. Mits handig gebruikt daarentegen kan het tot aanzienlijke besparing van pijn leiden. In de kalftijd zijn de vecartsen zwaar bezet en kunnen zij niet overal tijdig aanwezig zijn. De pijnen, die geleden worden door dieren, die niet op tijd geholpen worden, zijn ook ernstig.

Sommige andere leden meenden, dat men met een verbod van het gebruik van een krachttoestel het paard achter de wagen zou spannen. Mits verstandig gebruikt, achtten zij een krachttoestel verre te verkiezen boven het gebruik van menselijke trekkracht.

Zij vroegen zich evenwel af, of een bepaling als de onderhavige niet eerder in de Wet op de Diergeneeskunst dan in het Wetboek van Strafrecht thuishoort.

Sub g. Zeer vele leden konden zich met een trekhondenverbod verenigen. Verscheidene hunner voegden hieraan toe, dat, nu er op 1 januari 1955 nog slechts 456 trekhonden zijn, tegen 32 000 in 1932, het gebruik van een hond als trekdiër zozeer is teruggelopen, dat versnelling van het einde door een algemeen verbod in de rede ligt.

Enkele leden verstigden er de aandacht op, dat ook bokken en geiten wel als trekkracht worden gebruikt, en vroegen waarom de Regering daartegen niet wenst op te treden.

Sommige leden waren evenwel van gevoelen, dat aan een vervoerd trekhondenverbod als thans wordt voorgesteld geen enkele behoefte bestaat. Ofschoon het voornemen, over enige jaren de Trekhondenwet geheel in te trekken, bekend is, vroegen deze leden, welke bezwaren de Regering koestert tegen het gebruik van een goedgekeurde trekhond met goedgekeurd tuig en hondekar, vooral binnen het landbouwbedrijf en over niet verharde wegen, waarbij zij in het bijzonder het oog hadden op het vervoer van melkbussen naar de harde weg.

Sub h. Enkele leden waren niet overtuigd van de argumenten, welke in de Memorie van Toelichting zijn aangevoerd voor het feit, dat de Regering naast het verbod tot het verkleinen van de oorschelpen van honden niet een verbod tot het couperen van hondestaarten voorstelt, terwijl dit ten aanzien van paardestaarten wel geschiedt. Zij bepleitten een verbod, de

oren of de staart van een hond geheel of gedeeltelijk te verkorten of te verkleinen, of de stand van de oren dan wel de houding van de staart van een hond door operatief ingrijpen te wijzigen.

Zij zouden het in elk geval reeds een verbetering achten, indien couperen van de staarten van honden boven een zeer lage leeftijdsgrens zou worden strafbaar gesteld.

Vele leden stelden zich op het standpunt, dat het couperen van lichaamsdelen, zowel van honden als van paarden, louter ter verfraaiing van het uiterlijk, verboden diende te worden. De door belanghebbenden voor het couperen aangevoerde praktische en economische motieven leken hun, op iets langere termijn bezien, moeilijk houdbaar.

Sommige leden achtten het verkleinen door een deskundige van de oorschelpen van een jonge hond niet een zo pijnlijke operatie, dat deze verboden zou moeten worden. Ook ten aanzien van de eventuele nabehandeling — welke in nazorg van de wondranden bestaat — meenden zij, dat deze onder vakkundige handen nimmer pijn zal bezorgen.

Deze leden zouden gaarne het oordeel van de Regering vernemen ten opzichte van het verlangen, door een zestal Nederlandse kynologenverenigingen in een adres aan de Kamer naar voren gebracht, het verkleinen van oorschelpen van een hond toe te staan, indien zodanige bewerking wordt verricht door een dierenarts of een door een inspecteur van de Veeartsenijkundige Dienst aan te wijzen deskundige.

Eerdervermelde vele leden sloten zich bij dit verzoek aan.

De leden, hiervóór aan het woord, vroegen of het de Regering bekend is, dat voor sommige honderrassen, als doggen, het couperen van de oren zelfs veelal betekent, dat de dieren op latere leeftijd veel narigheid wordt bespaard.

Sub i. Vele leden verwezen met betrekking tot het strafbaar stellen van het couperen van paardestaarten naar hetgeen hunnerzijds reeds naar aanleiding van het voorafgaande onderdeel was opgemerkt. Zij zagen evenwel gaarne de argumenten tegen een zodanig verbod, door de Koninklijke Vereniging „Het Nederlandsche Trekpaard” in een adres ter kennis van de Kamer gebracht en blijkens de Memorie van Toelichting ook aan de Regering bekend, alsnog uitvoeriger weerlegd dan in de memorie is geschied. Hoe luiden de opvattingen in de kringen van fokkers van warmbloedpaarden? Sommige leden meenden te weten, dat, althans in bepaalde streken, met betrekking tot warmbloedhengsten, het couperen van de staart nog wel degelijk in zwang is.

Zeer vele andere leden herinnerden eveneens aan de beroering, welke het onderhavige voorstel vooral in de wereld van de fokkers van het gerenommeerde Nederlandse koudbloed trekpaard teweeg heeft gebracht.

Dat het couperen van paardestaarten, indien het op het juiste tijdstip en op deskundige wijze geschiedt, inderdaad dieren mishandeling zou zijn, leek hun wel zeer twijfelachtig, indien de Memorie van Toelichting wel het couperen van schape- en hondestaarten toelaatbaar acht en zelfs ten aanzien van hondeoren vermeldt, dat tot dusver de strafrechter zulks niet — onder de in de Memorie geschetste omstandigheden — als dieren mishandeling heeft aangenomen. Dat dit bij paarden anders zou liggen, motiveert de Regering met de opmerking, dat de Koninklijke Vereniging „Het Nederlandsche Trekpaard” geen overtuigende beweegredenen kan aanvoeren voor haar praktijk om de staarten van deze dieren te couperen. Wie echter, aldus deze leden, kennis neemt van de literatuur hieromtrent, en met name ook van het adres van evengoemde vereniging aan de Kamer — een standpunt, waaraan ook de Stichting van de Landbouw adhesie betuigde — en wie de mening verneemt van zeer vooraanstaande deskundigen op dit gebied als de Inspectie van de Veeartsenijkundige Dienst, komt tot het inzicht, dat een en ander niet zo simpel ligt als de Regering stelt en dat er wel degelijk ernstige gronden voor deze al zovele jaren gevolgde gedragslijn aanwezig zijn. Ook met terzijdestelling van motieven, die buiten het terrein van dierenbescherming liggen, leek het deze leden toch wel uitermate moeilijk waar te maken, dat hier van dieren mishandeling gesproken kan worden. Is het

niet zo, dat van al degenen, die werkelijk met dieren omgaan — waarbij het dus niet gaat om het sentiment voor schoothondjes, poesen en kanariepietjes! — en met name van hen, die omgaan met paarden, het juist toch wel de paardefokkers zijn, die echt van hun dieren houden en er alle moeite voor over hebben om ze groot te brengen, die er kosten aan ten grondslag leggen, waarvan het nog zeer de vraag is, of ze rendabel zullen zijn bij de tegenwoordige stand van de paardenfokkerij?

Sommigen der hier aan het woord zijnde leden vroegen, of de Regering gronden heeft om aan te nemen, dat men in België een zelfde verbod eertlang zal invoeren. Zij vestigden er de aandacht op, dat het couperen van de staart van een koudbloed trekpaard het uiterlijk van het dier meer verfraait dan bij een warmbloed het geval is en dat het z.g. leidselvangen — nog afgezien van het ook door verscheidene andere leden gesignaleerde gevaar voor de verkeersveiligheid — vooral bij de akkerbouw bezwaren oplevert. Geen boer zal een leidselvangend paard voor een zaaimachine, en nog minder voor de ploeg gebruiken als hij dit kan vermijden. Het gaat, zo merkten zij op, de fokkerij en de handel van koudbloedpaarden ten gevolge van de mechanisatie van de landbouw toch niet al te best.

Sommige andere leden vroegen, hoe de Regering zich de handhaving van het verbod in de praktijk voorstelt, zolang de invoer uit België van paarden en veulens met gecoupeerde staarten toegestaan blijft. Voorts merkten deze leden op, dat wie een paard uit Nederland naar Belgisch grondgebied brengt, het daar laat couperen en het vervolgens terugvoert, niet strafbaar is. Voor boeren, die in het grensgebied wonen, achtten deze leden de mogelijkheid van zodanig optreden allerminst onwaarschijnlijk.

Het argument, dat men het paard zijn natuurlijke afweermiddel tegen vliegen, etc. niet mag ontnemen, werd van verschillende kanten zwak geoordeeld.

Een lid kende hieraan slechts waarde toe, indien ook voorwaarden voor de lengte van de haarstaart worden opgenomen, aangezien een enkel coupeerverbod niet helpt, als men de staartwortel kaal houdt. Beschikt men, zo vroegen anderen, thans niet over chemische middelen om bedoelde insecten van de dieren weg te houden?

Verscheidene leden merkten ten slotte op, dat de door zeven Ministers naar voren gebrachte vliegenwerende werking van de paardestaart afhankelijk is van de plaats, waar de vliegen zich bij voorkeur plegen op te houden, en van de vraag, of de staart die concentratieplaatsen kan bereiken.

Sub j. Vele leden achtten het voorgestelde verbod van oogkleppen voor paarden overdreven. Vooreerst vroegen, evenals sommige anderen, deze leden zich af of het gebruik van oogkleppen, hindert, om van mishandeling te zwijgen.

Bovendien meenden zij, dat ook dit voorschrift door de ontwikkeling van de gewoonten ten plattelande achterhaald is. Zijn er nog boeren, die hun jonge paarden het lopen met oogkleppen aanwennen?

Ten slotte vroegen deze leden, of de Regering het uit een oogpunt van verkeersveiligheid verantwoord acht om paarden, die nu eenmaal met oogkleppen zijn groot geworden, deze thans te ontnemen.

Een lid maakte in elk geval bezwaar tegen de verschillen, welke de gemeentelijke politieverordeningen onderling op dit stuk te zien geven. Daaruit ontstaan in de praktijk allerlei moeilijkheden, omdat men, van de ene gemeente in de andere komende, toch bezwaarlijk het paardehoofdstel kan verwisselen.

Een ander lid vroeg, of het strafbaar zal zijn, draffen paarden van oogkleppen te voorzien.

Artikel 13. Opgemerkt werd, dat — alhoewel zulks uit de hier voorgestelde nieuwe tekst van artikel 65 der Veewet allerm minst voor een ieder duidelijk zal zijn — wat tot dusver nadrukkelijk bij de wet geoorloofd werd verklaard, nl. het doden van vreemde honden en katten, welke men op zijn eigen terrein aantreft, tot een uitzondering wordt teruggebracht, welke zich betrekkelijk zelden zal voordoen.

Enkele leden, die deze voorgestelde wijziging in materieel opzicht wel wilden aanvaarden, meenden derhalve, dat het aanbeveling zou verdienen, het nieuwe verbod als zodanig, d.w.z. zelfstandig geformuleerd, in de Wet op de Dierenbescherming, b.v. onder de bijzondere voorschriften, op te nemen en dan artikel 65 der Veewet te schrappen.

Een ander lid zou het op prijs stellen te vernemen, hoe de Regering staat tegenover de suggestie, in het huidige artikel 65 der Veewet „op erven” te wijzigen in „op of in percelen”, en haar voorts als volgt aan te vullen: „, , tenzij de gebruiker van het perceel zonder veel moeite en zonder inmiddels ernstige schade te lijden in staat is, de eigenaar of gebruiker van het dier dit onverwijld te doen verwijderen”, dan wel een aldus geformuleerd artikel hetzij in het Burgerlijk Wetboek, hetzij in de Wet op de Dierenbescherming op te nemen en artikel 65 der Veewet te schrappen.

Zeer vele leden vroegen, of de Regering het niet gewenst acht, het doden van loslopende honden en katten toe te staan aan gebruikers van percelen, waarop deze dieren aan andere dieren letsel toebrengen. Het verschijnsel van stropende honden in het bijzonder komt veelvuldig voor. Het schapenmoorden door loslopende honden is daarvan het meest berucht, doch daarnaast wordt regelmatig melding gemaakt van het verscheuren van drachtige geiten en reekalveren en het doden van kleine zoogdieren. Voorts zijn er veelvuldig klachten betreffende het verstoren van herten en van vogelbroedsels, terwijl het schadelijke effect van het opjagen van schapen ten slotte ook voor niet-deskundigen evident is. Honden, die de smaak van het schapen opjagen of moorden eenmaal beet hebben, gaan er meestal 's nachts op uit, zodat men hier alleen tegen op kan treden door ze neer te schieten, wanneer men ze erop betrapt.

Artikel 14. Van meerdere zijden werd gevraagd, waarom de Regering van oordeel is, dat intrekking van de Trekhondenwet eerst over enige jaren zal kunnen plaatsvinden.

Aldus vastgesteld 22 februari 1956.

VAN DER WEIJDEN
 WITTEWAALL VAN STOETWEGEN
 TENDELOO
 MOL
 DEN HARTOG
 VERKERK
 VONDELING
 LIPS-ODINOT
 LEMAIRE
 VAN RIJCKEVORSEL
 ZEELBERG.